

Verbetertraject Zeggenschap in de Lichamelijk Gehandicapten sector

In dit overzicht presenteert Zorg voor Beter de belangrijkste resultaten van het Verbetertraject Zeggenschap in de lichamelijk gehandicaptensector. Het traject startte in oktober 2006 en is in maart 2008 afgerond. Vijf organisaties deden mee, met in totaal acht verbeterteams. Vilans voerde het traject uit, in samenwerking Gemiva-SVG Groep, Thuis in Wonen, Reinaerde, InteraktContour en Samenwerkende Woon- en Zorgvoorzieningen voor gehandicapten.

Introductie op het thema

Zelf kunnen bepalen hoe je leeft, woont, werkt of je vrije tijd besteedt is voor iedereen belangrijk, maar niet voor iedereen vanzelfsprekend. Cliënten in de lichamelijk gehandicapten sector hebben vaak te maken met complexe problematiek – naast lichamelijke ook cognitieve beperkingen – die invloed kan hebben op de mate van zeggenschap. In hoeverre zijn cliënten in staat om hun wensen kenbaar te maken? Ook zijn er cliënten die een sterk afhankelijke relatie hebben met ouders en medewerkers, waardoor het voor de cliënt moeilijk kan zijn een eigen mening te kunnen of durven geven.

Doelen

Doel van dit verbetertraject is om cliënten de juiste ondersteuning en zorg te geven die nodig is om het leven te realiseren zoals men zelf wil. Dit betekent dat:

- de communicatie tussen begeleiders, ouders en cliënt op gang moet worden gebracht;
- cliënten moeten worden geholpen hun wens en mening kenbaar te maken aan de begeleider;
- cliënten er toe aangezet worden om eigen keuzes te maken, te formuleren en te realiseren.

Resultaten

Met behulp van een voor- en nameting is onderzocht in hoeverre een cliënt zeggenschap ervaart. Cliënten hebben hiervoor een vragenlijst ingevuld. Per vraag is de gemiddelde score (1 tot 5) berekend, waarbij een hogere score betekent dat de cliënt meer zeggenschap ervaart. Vanwege de kleine onderzoeksgroepen moeten alle resultaten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De resultaten zijn gemeten met behulp van drie praktijkvoorbeelden:

- Loslaten en Loskomen (resultaten gemeten bij 8 cliënten)
Cliënten vinden dat echt naar hen geluisterd wordt, dat begeleiders meer betrokken zijn (gemiddelde score stijgt van 3,4 naar 4,1) en dat er meer duidelijkheid is over wat begeleiders kunnen en mogen doen. De gemiddelde score stijgt van 3,1 naar 3,8. Daarnaast vinden cliënten dat zij meer gelegenheid krijgen om zelf mee te beslissen over de soort en hoeveelheid ondersteuning. De gemiddelde scores stijgen hierbij van 3,3 naar 3,8 en van 3,5 naar 3,9.
- Cursus Mondigheid (resultaten gemeten bij 20 cliënten)
Het grootste verschil is te zien bij het item: 'ik ben in staat om mijn gedachten zo te vormen, dat ik een eigen wens en mening kan geven'. De gemiddelde score neemt toe van 3,6 naar 4,0. Het item 'Ik heb meer eigen inbreng, doordat ik mijn eigen wens en mening kan geven' neemt toe van 3,8 naar 4,0. Een belangrijke wijziging ervaren cliënten ook bij hun begeleiders. De begeleiders zeggen minder snel dat iets niet mogelijk is. Deze gemiddelde score stijgt van 3,5 naar 3,9.
- Mijn leven, Mijn keuze (resultaten gemeten bij 48 cliënten)
Bij de voormeting blijkt dat cliënten al een hoge mate van zeggenschap ervaren. Hierdoor is slechts een beperkte toename mogelijk. Het item 'ik krijg voldoende gelegenheid om zelf te doen wat ik zelf kan' heeft de hoogste gemiddelde score in de voor- en nameting (4,3 resp. 4,2).

Hoe zijn de resultaten bereikt?

- Loslaten en loskomen
Via een communicatiemodel werkt de begeleider in eerste instantie aan het verhelderen van de verwachtingen van de ouders. Als ouders zich voldoende gehoord en emotioneel erkend voelen, ontstaat de ruimte om een belangenplaatje te maken. Dit plaatje bevat de belangen van de cliënt, ouders en begeleiders. Vervolgens maken begeleiders afspraken over de rol en de taak van de ouders, de cliënt en de begeleiders in de zorgrelatie.
- Cursus Mondigheid
Deze cursus bestaat uit twaalf bijeenkomsten. Cliënten kunnen deelnemen aan een gespreksgroep of een trainingsgroep.
  - In de gespreksgroep bespreken cliënten de gevolgen van bepaald gedrag, waarbij hun persoonlijke situaties centraal staan. Cliënten leren reflecteren op zichzelf en naar anderen toe. Wat betekent bepaald gedrag voor de cliënt, maar ook voor de ander?
  - De trainingsgroep oefent vooral met nieuw gedrag in de vorm van rollenspellen. Cliënten leren van het voortdurend herhalen en oefenen van het nieuwe gedrag.
- Mijn leven, mijn keuze
Dit voorbeeld bestaat uit twee onderdelen:
  - Manifestatie 'Een wereld vol keuzes'. Een centrale aftrap om cliënten bewust te maken van het feit dat zij eigen keuzes kunnen maken. Er zijn allerlei activiteiten waar zij aan mee kunnen doen. Het is hún dag en zij beslissen zelf wat ze daarin gaan doen.
  - De 'KansKaarten' geven handvatten voor het verwoorden van een wens, droom of ambitie. Via deze kaart kijken cliënten en begeleiders samen naar de mogelijkheden, delen ze ervaringen en praten ze over de toekomst.

Geleerde lessen

De verschillende praktijkvoorbeelden laten zien dat cliënten beter eigen wensen en keuzes kunnen verwoorden en realiseren. Dit betekent echter niet dat de zeggenschap van een cliënt per definitie toeneemt, omdat zeggenschap sterk afhankelijk is van de reactie van anderen. De organisaties in de lichamelijk gehandicapten sector moeten uiteindelijk met deze resultaten aan de slag gaan, zodat cliënten zeggenschap ervaren in de wijze waarop zij wonen, werken en leven!

Vervolg

Het onderwerp Zeggenschap in de lichamelijk gehandicapten sector wordt aangeboden in het Verbetertraject Plus. Instrumenten en goede voorbeelden zijn beschikbaar via de website van Zorg voor Beter. Kijk op www.zorgvoorbeter.nl/zeggenschap

Meer informatie

Voor meer informatie over het Verbetertraject Zeggenschap voor de lichamelijk gehandicapten sector en de resultaten kunt u terecht bij Vilans, de projectleider Jeanny Engels, e-mail J.engels@vilans.nl. Kijk ook op www.zorgvoorbeter.nl voor meer informatie over de andere onderwerpen. Tevens is informatie over Zeggenschap in de lichamelijk gehandicaptensector te vinden via www.kennisportalgehandicaptenzorg.nl van de Vereniging Gehandicaptenorganisaties Nederland.

Verbetertraject Zeggenschap - december 2008